

The University of
Nottingham

UNITED KINGDOM • CHINA • MALAYSIA

Forladte børn og hvordan man kan forbygge, at det sker

© Institute of Work, Health & Organisations, University of Nottingham, UK (Kevin.Browne@nottingham.ac.uk)

Institut for Psykologi, Københavns Universitet, DK
(ingrid.leth@psy.ku.dk)

Indledning

Artikel 7 i FN-konventionen om barnets rettigheder (UNCRC) fastslår klart, at ethvert barn har "ret til at kende og blive draget omsorg for af sine forældre". Når et barn er forladt, er denne ret krænket. Spædbørn og småbørn er de mest udsatte for at blive forladt. Dette betyder, et barn, der berøves en stabil opvækst i sine tidlige leveår, kan få vanskeligheder med hensyn til følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling. På trods af vigtigheden af at forstå omfang, årsager og konsekvenser af at børn forlades, findes der næsten ingen forskning inden for dette område. Forskning er påkrævet for at udvikle effektive programmer for at forebygge at børn forlades og udvikle strategier, der kan beskytte de mest sårbare børn i vort samfund.

Definition af begrebet: forladte børn

I en stikprøveundersøgelse i 10 EU-lande (Danmark, Frankrig, Storbritannien, Bulgarien, Rumænien, Tjekkiet, Ungarn, Slovakiet, Litauen og Polen) finder man ingen klar juridisk definition af begrebet "forladte børn". Manglen på en klar definition, og den tvivl der hersker om, hvad der menes med "forladte børn", rejser behovet for forskning og klarlægning af praksis med hensyn til dette fænomen. I forbindelse med det nærværende EU Daphne-finansierede projekt besluttede man to definitioner af forladte børn, nemlig de *åbne* tilfælde af forladte børn (open abandonment) og *hemmelige* tilfælde (secret abandonment) af forladte børn. I de første tilfælde er det forladte barn defineret som et barn, der bevidst overlades til evt. bortadoption af sine forældre, som kan identificeres, og som ikke har til hensigt at vende tilbage, men frivilligt vil opgive deres forældremyndighed. Ingen andre familiemedlemmer er i stand til eller villig til at påtage sig ansvaret for at drage omsorg for barnet. Når et barn forlades hemmeligt (secret abandonment) betyder det, at barnet bliver efterladt af forældre, som ikke kan identificeres, og som ikke udtrykker hensigt

om at vende tilbage, men på denne måde opgiver forældremyndigheden.

Omfanget af forladte børn i Europa

Forskningen peger på, at forladte børn er en af hovedårsagerne til, at børn under tre år er anbragt på en institution. En sammenligning af børn i institutioner viste, at i Vesteuropa blev kun 4% forladt i modsætning til 32% af børn i institutioner i Central-og Østeuropa. Rumænien, Ungarn og Letland havde hovedparten af forladte børn på institutioner. I Danmark, Norge og Storbritannien rapporteres forladte børn som værende en yderst sjælden begivenhed.

Det er vanskeligt at fastslå det korrekte omfang af åbne og hemmelige tilfælde af forladte børn over hele Europa, eftersom kun enkelte lande fører nationale statistikker om dette fænomen, og hvor disse oplysninger er ført up to date; data varierer afhængigt af barnets aldersgruppe og hvilken definition, der anvendes angående forladte børn.

Som led i dette EU Daphne-finansierede projekt om forladte børn og forebyggelse skrev man til ministerier fra alle 27 EU-lande og anmodede om oplysninger om både åbne og hemmelige tilfælde af forladte børn. Af de 22 lande, der svarede, havde Slovakiet det højeste antal af børn som blev åbent forladt (4,9 per 1.000 levendefødte), efterfulgt af Tjekkiet (4,1 per 1.000 levendefødte), Letland (3,9 per 1.000 levendefødte) og Polen (3,7 per 1.000 levendefødte). På tværs af alle 22 lande i undersøgelsen var der meget lidt information (hvis nogen) med hensyn til antallet af hemmeligt forladte børn, efterladt udendørs eller på offentlige steder. Desuden har de fleste lande ikke nationale registre over antallet af børn (i alderen 0-3) som er blevet forladte på fødeafdelinger. I lande med registre havde Slovakiet det højeste antal forladte børn om året ved fødeafdelinger (3,3 per 1.000 levendefødte), efterfulgt af Polen og Litauen (1,7 per 1.000

levendefødte) og Frankrig (1 per 1.000 levendefødte).

Foranstaltninger i forhold til hemmeligt forladte børn

I de forskellige EU lande er der forskellige foranstaltninger til at tage sig af hemmeligt forladte børn. I nogle lande er det ikke længere ulovligt at forlade et barn, blot barnet er efterladt et sikkert sted. Specielle "baby bokse" (eller luger/kuvøser) er stillet til rådighed i nogle europæiske lande, hvor mødre kan efterlade deres babyer anonymt og sikkert. For eksempel var 'babyklappe' (Babyluger) indført i Tyskland i 1999. Kuvøser er blevet installeret uden for nogle hospitaler i Ungarn, og 'Culla per la vita' (*en vugge til livet*) bruges i Italien. I Frankrig, i henhold til artikel 341 i fransk civilret har kvinder ret til at være anonyme i relation til deres nyfødte efter fødslen på et hospital. Dette er benævnt »accouchement sous X', og ingen juridiske bånd mellem mor og barn kan herefter blive etableret.

I forhold til børns rettigheder er der megen debat om nytten af disse foranstaltninger til forladte børn, og der findes praktisk taget ingen forskning om, hvorvidt disse babybokse faktisk redder menneskeliv eller bidrager til at forældre forlader deres børn. Dette er især relevant, hvis mødre bor i landområder og ikke har mulighed for at bringe deres barn til en babykuvøse. Babykuvøsernes anonyme karakter medfører desuden en række yderligere konsekvenser. For det første har børn efterladt på denne måde ingen mulighed for at få information deres families eventuelle

arvelige sygdomme. For det andet er fædrenes rettighed til deres barn ladet ude af betragtning. For det tredje er muligheden for at placere barnet hos andre slægtninge ikke mulig, da der ikke er mulighed for at opspore barnets familie. Alligevel har man i Den Tjekkiske Republik, etableret 41 "baby bokse" siden 2005, og 40 spædbørn er blevet

Baby-luge, Firenze

efterladt der af deres forældre. I Ungarn er 40 spædbørn blevet efterladt i kuvøser, siden programmet blev lanceret for 10 år siden. I Slovakiet blev 23 børn anbragt i babykuvøser mellem 2004 og 2010. I Litauen er 13 børn blevet efterladt i såkaldte 'Babyvinduer' siden 2009, og i Polen er 31 børn blevet efterladt i babybokse siden 2006.

Årsager til at børn forlades

Primære årsager til forladte børn har vist sig at være: fattigdom eller økonomiske problemer, at have status som enlig forælder, manglende seksualundervisning, begrænset viden om familieplanlægning, begrænsninger i adgang til abort, eller at barnet har en eller anden form for handicap, og manglende offentlige ressourcer til at støtte forældre med et handicappet barn, såsom daginstitution, mens forældrene er på arbejde

Forskningsresultater fra Bulgarien viser, at størstedelen af forældrene ikke ønsker at forlade deres børn. Konfronteret med fattigdom, sygdom eller sociale udstødelse er de ofte nødt til at træffe denne beslutning og ræsonnerer, at de handler i barnets bedste interesse. 75 forældre, som for nylig havde åbent forladt deres børn (i alderen 0-3) på et lokalt børnehjem, blev interviewet som led i en undersøgelse, og årsagerne til at forlade børnene var hjemløshed, mangel på mad, ingen opvarmning om vinteren og mangel på bleer. Desuden havde 41% af forældrene i forvejen fire eller flere børn og mente ikke, at de ikke havde råd til flere børn. Undersøgelsespopulationen bestod af 72% mødre fra roma-samfundet, som rapporterede, at de blev spurgt af personalet på barselsgangen, om de ønskede at beholde deres barn, og oplyste, at personalet udfyldte adoptionspapirer for dem som en rutinesag. Forskning i Rumænien fandt også, at forældre kan give afkald på deres børn efter pres fra personalet på sygehuset. Dette sker ofte, hvis moderen ikke har identitetspapirer, hvilket kan forhindre den officielle registrering af barnets fødsel. I andre lande kan medicinsk

personale opfordre mødre til at forlade deres barn, hvis de er hiv-positive, misbrugere af narkotika, ugifte eller er meget unge. Resultaterne tyder på, at børn sjældent forlades, fordi deres forældre ikke ønsker dem, men snarere på grund af en manglende støtte til forældre på en lang række forskellige områder.

Forebyggelse der hindrer at børn forlades
Der er en række foranstaltninger i lande i EU der kan forebygge, at børn bliver forladt. Det kan være:

- Social støtte
- Daginstitutioner
- Mor barn institutioner
- Familieplanlægning
- Rådgivning for mødre
- Rådgivning ydelser for hele familien
- Økonomisk støtte
- Programmer, der fokuserer på højrisiko familier
- Forældretræning og psykoedukation
- Telefonhjælpelinjer til at støtte mødre i nød
- Nationale vejledning om forebyggelse af forladte børn på fødeafdelinger
- Socialrådgivere på fødeafdelinger

Men dette er kun begyndelsen, og der er meget mere der stadig skal gøres.

Forladte børn i Danmark

Forladte børn har ikke været et problem i Danmark i de sidste 100 år. Der kan hvert andet eller tredje år rapporteres om et fund af et såkaldt hittebarn. At børn ikke forlades i Danmark kan blandt andet forklares ved nedenstående faktorer:

Seksualundervisning i alle skoler

Adgang til fri abort

Fri adgang til prævention

At være født uden for ægteskab er ikke sjældent og fordømmes ikke

Lav fødselsrate= flest planlagte børn

Specielle boliger til enlige mødre og fædre

Modne mødre (gennemsnitsalder ved første barns fødsel, 29,1år)

Adgang til uddannelse, også i voksenalder.

Adgang til rådgivning på mange niveauer

Derfor finder man ikke institutioner eller foranstaltninger, der *eksplisit* er rettet mod at forhindre, at børn forlades. Indirekte kan man pege på en række institutioner for familier med 0-3årige børn , der kan være i risiko for overlast eller for at blive forladt.

Dataindsamlingsmetode i den danske del af undersøgelsen:

39 institutioner for børn og familier modtog spørgeskemaet. 7 Institutioner afslog deltagelse med henvisning til, deltagelse ikke var relevant for dem. 22 institutioner svarede ikke. 10 institutioner svarede ja til deltagelse enten med ved besøg eller ved telefoninterview). Den lave svarprocent kan skyldes det faktum, at børn i Danmark yderst sjældent bliver forladt med undtagelse af de børn, der bortadopteres.

I denne undersøgelse fandt vi to tilfælde af børn som permanent var blevet forladt, og hvis mødre ikke kunne opspores. Den danske fødselsregistrering af børn betød, at man kunne finde fædrene som gerne ville og med omfattende hjælp fra en familieinstitution kunne påtage sig forældremyndigheden. Disse fund understøtter, man må

afvise enhver form for hemmeligt at efterlade børn i babybokse. Institutionerne har fællestræk med hensyn til deres opgaver og funktioner i forhold til mødre og fædre med børn.

Personalet på institutionen vil:

Etablere psykoedukation, færdighedstræning og støtte selvtillid hos mødrene alene eller sammen med fædrene og børnene.

Yde støtte til en samlet sagsbehandlingsplan. Bistå forældrene i kontakten med de sociale myndigheder.

Give en vurdering af forældrenes egnethed som forældre. Denne tredje funktion kan resultere i at anbefale myndighederne at placere barnet i en pleje- eller aflastningsfamilie.

Hensigten er at støtte familierne til at forblive sammen, men ikke for enhver pris. 19 børn ud af ca. 53,431 årlige fødte børn (tal fra 2010) blev bortadopteret. Antallet af forladte børn er årligt under en. Også børn på institutioner eller i plejefamilier er i kontakt med deres forældre. En gennemgang af den sociale lovgivning viser, at børn og deres forældre kan få hjælp til at klare sig socialt og økonomisk, således at der i Danmark ikke findes de samme grunde til at overveje at forlade et barn, som kan være livsvilkår i andre lande i EU.